

Simone

Karácsonyi történet

Paul Bourget (1852–1935) francia író, kritikus, a modern pszichológiai regény egyik úttörője. A fordítás alapjául szolgáló mű: *Simone. Récit de Noël*. Paris, 1886.

Tizenegy óra. Jéghideg az éjszaka, erősen fúj a szél és nagy pelyhekben havazik. Eyssève gróf Monceau park közelében található kis magánpalotájában ezen a karácsony éjszakán komor csend honol, a rettenetes gyász sújtotta házak csendje. Nincs olyan ember Párizsban, akinek az Eyssève név hallatán ne jutna eszébe a fiatal grófnő tavasszal, egy lovasbaleset során bekövetkezett tragikus halála. Én pedig nem tudok anélkül gondolni rá, hogy ne emlékeznék vissza *A bagdadi hercegnő* bemutatójára, hogy ne látnám újra magam előtt a csodálatra méltó fiatal nőt, amint ott ült földszinti páholyában: középen elválasztott, gesztenyebarna haját, hosszúkás és némileg sápadt, nemes arcát, barna szemeit, amelyekkel kissé hunyorított, ha enyhe rövidlátását ellensúlyozandó nem tartott eléjük egy aranylornyont, díszes szárát oly szépen fogva vékony ujjaiával. Három árva maradt utána: két fiú, akik közül az idősebbik, Pierre tizenegy éves, a fiatalabbik, Armand tíz, és egy kislány, Simone, aki még csak nyolc éves.

A ház második emeletén laknak a gyerekek. A két fiú közös szobában, az utolsóként született kis Simone pedig egyedül a sajátjában. S ezen a fagyos karácsony éjszakán, amikor a szegény sorsú gyerekek az utcán dideregnek a hidegtől, a gazdag lánygyermeknek a szíve fázik meleg szobájában, ahol csak most alszik ki a tűz. A padlót borító szőnyegek, a világosra festett kis ágyat rejtő, rózsaszínű és zöld függönyök, a nemes fából készült fiókos szekrény, komód és íróasztal, az asztalon heverő csinos pipereeszközök — mindez a nagyfokú fényűzésről tanúskodik, amellyel a grófnő körülvette szeretett lányát. Büszkeséggel töltötte el, amikor barátnői a szobát látva így kiáltottak fel: „Ó, kedvesem, mi az ő korában nem voltunk ennyire elkényeztetve!” Simone azonban most nagyon boldogtalannak érzi magát ebben a barátságos kis helyiségben, ahol magányosan, gondolataiba merülve fekszik. Arra gondol, hogy édesanyja halála óta valami megváltozott körülötte, és a szeretetteljes légkör, amelyben addig élt, hirtelen jéghideggé vált. Igazából nem is annyira édesanyja halála miatt szenved. Az ő korában a rettenetes halál szó még nem a borzalmas valóságot jelenti: nem a Père-Lachaise temetőt, egy sírboltot a több száz közül, egy koporsót a sírbolt egyik fülkéjében, s a koporsóban egy immár mindörökre mozdulatlan alakot, aki óráról órára lebomolva eltűnik... Nem, ártatlan és gyermeki elképzelése szerint azzal, hogy az édesanyja meghalt, az égbe került, arra a megfoghatatlan és távoli helyre, amely csodás dolgokkal teli, angyalok népesítik be, akik úgy repülnek, ahogy az imakönyvnek metszetén látható; vagyis egy boldog helyre, ahol reményei

szerint egy nap majd ő is találkozik az eltávozottal, akinek egészen fiatal és szép arcát őrzi magában. Nem látta csukott szemmel, tágra nyílt szájjal, halálsápadtan és véres homlokkal a baleset után. A gróf első dolga volt, hogy elküldte a gyerekeit az anyjához Versailles-ba. Fekete ruhákat adtak rájuk, s ők hiába kérdezték, hogy miért. Nem mondták meg nekik azonnal. Csak a rájuk irányuló tekintetekben fedezni vélt szájalomból értették meg, hogy valami szerencsétlenség érte őket. Ugyanakkor a nagy park, ahová kivitték őket játszani azokon az áprilisi napokon, olyan szép zöld volt, s az a sok szobor és a medencék állóvizei! Aztán megérkezett hozzájuk az édesapjuk. „És édesanya hol van?“, kérdezték egyszerre mindhárman. A gróf sírva ölelte át őket. Annyira szomorú volt az arca! De a kis Simone főleg arra emlékszik, hogy már azon a napon ráébredt a megmagyarázhatatlan, felfoghatatlan, szegény gyermeki lelke számára szinte borzalmas tényre: édesapja már nem szereti úgy, mint korábban... S ezért virraszt ezen a karácsony éjszakán, ahelyett, hogy békésen aludna, mint gondtalan testvérei a mellette lévő szobában.

Már nem szereti az édesapja! Különféle képek jelennek meg a fejében, és mindegyik ezt látszik bizonyítani. Már nem szereti, pedig hajdanán ő volt a kedvence... Újra maga előtt látja a versailles-i park sétányát, ahol először támadt ez a benyomása, anélkül, hogy ma jobban értené, mint akkor, mi volt az oka édesapja viselkedése hirtelen megváltozásának, aki régebben bármilyen rövid ideig volt vele, mindig megsimogatta. Pierre-rel és Armand-nal sétált, miközben Marie kisasszony, a nevelőnője vigyázott rájuk. Hirtelen feltűnt az édesapjuk, ő pedig szokás szerint lelkesen futott elé. Elég volt a szemébe néznie, és látnia, hogyan fogadja a puszkát, hogy kitalálja, ez a férfi már nem ugyanaz a számára. Először csodálkozott, s egyféle féltékenység lett úrrá rajta. Ugyan mi rosszat tehetett? Miért mondta neki az édesapja olyan hangon, amit csak akkor használt vele szemben, ha valóban megérdemelte a dorgálást: „Menj a kisasszonnyal!“, majd miután kézen fogta Pierre-t és Armand-t, továbbment velük, őt pedig otthagya... Azóta sem beszélt hozzá másmilyen hangon. És a gyermeki életét alkotó ezernyi kis részletben ugyanezt a nagyfokú változást tapasztalta, amire nem tud magyarázatot adni, mert nagyon jól tudja, hogy teljesen ártatlan. Amíg még élt az édesanyja, rögtön felkelés után át szokott menni előbb az ő szobájába, azután az édesapjához, akinél sokáig ott maradt, hagyva kényeztetni magát. Most már vége ezeknek a látogatásoknak, vége a kedveskedő szavaknak, vége a nevetésnek, amelyet mindenféle kis mókás megjegyzésével varázsolt a férfi arcára, aki immár a szemébe sem néz. Ő sem mer az édesapja szemébe nézni azóta, hogy olyan hidegséget pillantott meg benne, amely lelke legmélyéig megbénítja. Nem mer közeledni hozzá és megfogni a kezét, hogy megcsókolja, mióta egyszer hevesen visszarántotta tőle, amikor bátorságot véve magán megsimogatta a kezét, amely hajdanán egyfolytában a göndör haját vagy az arcát simogatta. Érzékeny gyerekként hiába tesz erőfeszítéseket arra, hogy a kisasszonynak ne

legyen oka megszidnia, buzgalmát soha egyetlen jó szóval sem jutalmazták, s úgy tűnik számára, hogy édesapja igazságtalansága átragadt mindenkire a környezetében, kezdve a testvéreitől, akik annyira durván bánnak vele, egészen a kisasszonyig, aki egyre gyorsabban elveszíti a türelmét... Ugyan kinek panaszkodhatna? A versailles-i nagymamája már olyan magatehetetlen, ráadásul szinte sohasem látja. Az édesapjának? Vele szemben egyféle bénító félelmet érez, amelyen nem képes úrrá lenni. Hajdanán volt egy barátja, Aydie úr, a keresztapja. De már ő sem jön soha a házukba. Néhanyszor találkozott vele a Champs-Élysées-n; mindössze intett köszönésképpen a kisasszonynak, ám nem beszélt velük — pedig látta, hogy még sokáig nézett utánuk. Miért hagyta ő is cserben, amikor látta jól a tekintetében, hogy ugyanúgy szereti, mint régen. Olyan szomorúság van a kis Simone-ban, mint egy idegenek közé keveredett gyerekekben, aki elhagyatottnak, szinte megvetettnak érzi magát. Hallgatja a szél zúgását, a távolodó és közeledő lökések hangjait, amint a csukott ablaktáblákat feszegeti a vihar, s azon gondolkodik, vajon mindenki alszik-e már a házban?

Ugyanis van egy nagy terve... Mivel a Jézuska ma éjszaka eljön, hogy megtöltse cukorkákkal és játékokkal a kandalló mellé helyezett cipőket a tanulószobában, miért ne kérné meg őt, legyen segítségére abban, amitől annyira szenved? A Jézuska az égben lakik, és azt mondták Simone-nak, hogy az édesanyja is ott van. Így jutott az eszébe, hogy ír neki. Odateszi majd a levelet a cipőjére. A Jézuska biztosan észreveszi, magával viszi és átadja az édesanyjának. Ezért aztán az elmúlt két-három napban alkalmat talált arra, hogy megírja a levelet, amelyet gondosan borítékba tett és remegő kézzel ráírta a címet: „Édesanyjának, az égben...” De nem merte a cipőjére tenni a testvérei és a kisasszony előtt... Most mindannyian alszanak. Semmilyen zaj nem hallatszik jobb oldalról, Pierre és Armand szobájából, sem balról, a kisasszonyéból. Simone lassan kimászik az ágyából. A levelet a kis szekrény legalsó fiókjába rejtette... Most a sötétben tapogatózva kézbe veszi... Hevesen ver a szíve, mert attól fél, hogy beleütközik valamelyik bútorba. Óvatosan jár, nehogy beleakadjon a lába hosszú hálóingébe... Kinyitja az ágya végénél lévő, folyosóra nyíló ajtót. Éppen ebben a pillanatban erősebben fúj a szél, így nem lehet hallani az ajtó enyhe nyikorgását. Már a folyosón van. Még két ajtó és odaér a tanulószobába. Középen van egy nagy asztal, balra egy könyvespolc. Kinyújtja a kezét, eléri a márványkandallót, lehaol. Egy magas szárú cipő, és még egy... ezek a testvéreié. Ő inkább az esténként viselt kis cipőjét tette ki, mert úgy gondolta, azon könnyebben megáll majd a levél. Ráteszi a borítékot cipője felső részére, hogy egészen jól látható legyen, majd szinte remegve megy vissza szegényke a szobájába, bebújik az ágyába, amelynek a melege jóleső érzéssel tölti el. Most már szakadhat a hó, fújhat a szél és feszegetheti az ablaktáblákat, a szívében ott él egy melengető kis reménység. Az nem lehet, hogy az édesanyja ne védelmezze meg!

Éjjel egy óra. Csak Eyssève gróf dolgozószobájának ablaka világít a sötét éjszakában. A gróf ott ül a kandalló tüze mellett, alvás helyett gondolataiba merülve. Egy éve — még csak egy éve! — együtt volt a feleségével ugyanebben a helyiségben, ilyen tájt végezhettek a gyerekeknek szánt ajándékok elkészítésével. Mennyire szomorú és lesújtó, ha egy olyannyira szeretett halott emléke egyúttal egy árulás emléke is! A házat ostromló szél zúgása, amely álomba ringatja a végre némi megnyugvást lelt kis Simone-t, keserves nyögésre emlékeztető hangként szinte az örülettel határos melankóliával tölti el a férfi lelkét... Újra maga előtt látja a feleségét, mintha még mindig itt lenne, látja finom vonásait, barna szemeit és kissé mindig tétova mosolyát büszke arcán. És e csodás arc, szemek és mosoly a házasságtörés szörnyű titkát rejtegették?! Olyan tiszta volt a felesége tekintete, hogy már akkor jobban érezte magát, ha csak találkozott vele. Mégis megcsalta... Éveken át megcsalta, pedig ő szégyellt volna pusztán gyanakodni is rá. Ugyan mi a valódi, az igaz ebben a nyomorúságos világban, ha másokhoz hasonlóan Alice, a felesége is hamisnak bizonyult? Ó, hogyan vigasztalódhatna meg valaha is amiatt, hogy ez a szája, amelynek anynyira imádta a mosolyát, olyan sokat hazudott neki? Milyen szép volt, amikor először látta, még egészen fiatal lányként egy bálban, és micsoda szemérem sugárzott belőle! Már aznap este belészeretett. S amikor megkérte a kezét, mély meghatódottságot érzett, és még szégyenkezett is a legénykori emlékei miatt! Aztán feleségül vette... Micsoda magasztos érzés járta át a szívét, amikor az oltárhoz mentek! Hatalmas volt a tömeg a templomban. Ő azonban csak egy valakit látott, Alice-t a fehér fátylában, akiből olyan átható kellem és szépség áradt, hogy alig tudta elhinni saját boldogságát! És mindez hazugság volt! Hazugság volt nemes arcának tisztasága, a szemérem, amit még a legintimebb pillanatokban is megőrzött... A gróf újra maga előtt látja a hitvesi szobát, felesége szűziesen naiv arcát a párnán, dúsan leomló göndör haját. Borzalmas belegondolnia, hogy valaki más is érintette ezeket a finom hajtincseket, simogatta ezt az arcot, a szájával érintette ezt a száját; s még borzalmasabb a megcsalás szörnyű és gyűlöletes érzése. Miféle anyagból van az asszonyi szív, hogy képes madonna-arcot mutatni a férjének, miközben még egész testében ott érzi egy titkos találka csókjainak izgalmát? Ha legalább nem lett volna ilyen angyali az arca, akkor talán nem szenvedne anynyire. De ilyen szép szemekkel hazudni, ilyen mennyei szépségű szemekkel, amelyeket még most is csak csodálni tud!

Több hónap eltelt már azóta, hogy a gróf megtudta a gyászos igazságot. Egy reggel kilovagolt a feleségével. Szinte esztét veszve kétségbe esett, amikor a szeme láttára bekövetkezett a tragikus baleset. Saját kezűleg, elsőként próbált segíteni a haldoklónak. Aztán amikor a bálványozott asszony temetésének estéjén, az elvesztésétől rettenetesen szenvedve bement az elhunyt szobájába, hogy még jobban átadja magát az emlékeknek, szinte rögtön beleütközött a vitathatatlan, szörnyű bizonyítékba. Kihúzta az egyik szekrényfiókot, amely-

ben Alice a számára legkedvesebb kis tárgyakat tartotta. És talált egy levélköteget, amiből mindent megtudott... Szeretője volt! Ráadásul kinek a csábításának engedett? Annak a férfinak, akinek mindenki másnál érinthetlenebbnek kellett volna tartania, annak az Aydie márkinak, aki az ő ifjúkori barátja volt... A levelek egy csapásra mindent feltártak előtte, az első találkozásait, Aydie tétovázását, aztán újbóli próbálkozásait, Alice bűnös gyengeségének körülményeit és lelkiismeret-furdalását, s ami a legrosszabb, Simone születésének szörnyű titkát. Igen, a gyermek, akit a gróf mind közül a legjobban szeretett, a kislány, aki iránt a legnagyobb gyengédséggel viseltetett, nem az övé. Mennyire ostoba és vak volt! Hát nem kellett volna magától is rájönnie, hogy ez a törekeny és kifinomult teremtmény nem őrá hasonlít, nem is az olyannyira robosztus fiaira, akiknek a testalkata egészen olyan, mint az Eyssève-éké, miközben ez a kislány... Éppen a kifinomultságot szerette nagyon a gyermekben, az édesanya képét. Miután Alice hét évig hazudott neki, miért nem hazudott mindvégig, örökre? Miért őrizte meg a szeretője leveleit? Bizonyára szerette a férfit, és számított az ő bizalmára is! Legelőször arra gondolt: „Megölöm az árulót...” Aztán nem tett semmit a gyerekek miatt. Talán nem akarta, hogy a fiainak egy nap ugyanazt kelljen gondolniuk az anyjukról, mint amit ő gondol most? Így hát lelkében a fájdalommal élt tovább. Megelégedett annyival, hogy kitiltotta a házából hitszegő barátját, és nem nyújtott többé kezet neki. A fiait öelve ezt mondta magában: „Mindent feláldozok értük, még a bosszúmat is...” Élt tovább lelkében a fájdalommal, miközben gyötörte a gondolat, hogy ez a kislány, a másinak a lánya minden reggel a közelében ébred. Jóllehet számtalanszor eszébe jutott: „De hiszen ártatlan szegényke...”, képtelen volt megbocsátani neki az édesanya árulását, az árulást, amely miatt ezen a gyászos és magányos karácsony éjszakán is úgy zokog megbántott férfiként, mintha csak ma tudta volna meg a kegyetlen, kitörölhetetlen igazságot.

Kettőt ütött az óra. A gróf letörli könnyeit. Már szégyenkezik amiatt, hogy sírt. A gyávaság szó jut az eszébe. Feláll. Arca a szokásosnál is komorabb. A féltékenység kegyetlen fényei csillognak a szemében. Megcsalátása szinte fizikailag is megjelenik előtte, és akaratlan képzettársítással szokás szerint Simone-ra gondol. Nem, soha nem fog megbocsátani neki. Az asztalon ott vannak a játékcsoomagok, amelyeket ő maga fog mindjárt a tanulószobába vinni, hogy odategye a gyerekek kikészített cipőjéhez. Borzalmat kelt benne, hogy meg kell érintenie a kislánynak szánt tárgyakat. Úgy érzi, mélységes gyűlöletet érez iránta. „Ugyan miért is ne gyűlölném?”, gondolja magában, elfojtva ezzel a gyakran rátörő lelkiismeret-furdalását. Egyébként nem teljesítette vele szemben minden kötelezettségét? Mi más lehetne még elvárni tőle? Ezek a gondolatok járnak a fejében, miközben felmegy a lépcsőn és belép a tanulószobába, egyik kezében lámpát, a másikban pedig a kis csoma-

gokat tartva. Észreveszi a kandalló sarkánál a levél fehérlő borítékját. Felveszi, megnézi rajta a címzést. Kibontja és ezt olvassa:

„Drága anyukám!

Azért írok neked, hogy lásd, milyen szépen formálom már a betűket, és hogy elmondjam neked, jól viselkedem, mióta elmentél. De a szalonba már nem megyek. Apuka azt mondja, a lányoknak a kisasszony mellett van a helyük. A kisasszony nagyon kedves velem, viszont Renée-t, tudod, azt a szép babát, amelyiket te ajánlékoztál nekem, nagyon unom már, és a többi játékot is. Semmi sem szórakoztat, mióta nem vagy itt.

Armand göndör tincseit levágták, nekem pedig van egy fekete ruhám és úgy fésülök a hajamat, ahogy te nem szereted. Pierre-nek van egy hosszú nadrágja, meg mindig piszkál, amikor sírok. De Armand megvéd, s azt mondja, csúnya dolog tőle. A kisasszony azt mondta, hogy az égben vagy, és boldog vagy ott. Miért nem vittél magaddal? Jól viselkedtem volna.

Mivel az égben vagy, kérd meg a Jézuskát, aki mindent meg tud tenni, intézze el, hogy apuka ugyanúgy szeressen engem, mint amikor te még itt voltál. Eltol magától, ha át akarom ölelni. Pierre és Armand mindig vele vannak a lecke után, engem viszont a kisasszonyhoz küld, hogy ne csapjak zajt. Nem merek ránézni, félek a szemétől. Pedig elhíheted nekem, hogy tényleg nem füllentettem semmit.

Esténként bemegy a testvéreimhez és megöleli őket. Hallom, ahogy becsukja az ajtót. Én úgy teszek, mintha aludnék, de közben a kezemet összeszorítva várom, hogy hozzám is bejőjön; ám soha nem jön be, és sírva alszom el.

Drága anyukám, te még szeretsz, mondd meg a Jézuskának, hogy apuka nem akar engem többé, és nagyon szeretnék meghalni! Teljes szívemből öllelek.”

S az aláírás: „A te kis Simone-od, aki annyira szeret téged.”

A gróf újra és újra elolvasta a papír mindkét oldalát betöltő sorokat. Vajon milyen gondolatok járhattak a fejében? Netán megszólalt az igazságérzete? Minden gyermeki fájdalomban van valami nagyon szomorú. Szegény kis lények, akik nem kívántak megszületni! Vagy pedig a régi szerelem gyengédsége éledt fel újra benne? Mert annak az asszonynak a gyermeke, akit egykor szennvedélyesen szerettünk, tulajdonképpen még maga az asszony!

Egy órával azután, hogy elolvasta a kislány levelét, amelyben az elmondta minden fájalmát, a gróf ott volt Simone szobájában és nézte, ahogy alszik. S amikor másnap reggel felébredt a kislány, nem tudta, vajon csak álmodott, vagy pedig a férfi, akit édesapjának nevezett, tényleg bejött hozzá és sírva megölelte az ágyában, mint hajdanán. De legyen bármily csodás és hihetetlen, azon a karácsonyi órán nem volt a világon olyan gyermek, akit jobban szerettek volna, mint a kis Simone-t a gróf.

Martin Attila fordítása